

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 3 sept. 1951

*'s Morgens te 10 uur aangevangen en 's middags en 's avonds voortgezet, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President Drees en de Ministers Albrechts, Van den Brink, Joekes, Lieftinck, Van Maarseveen, Mansholt, Peters, Rutten, Staf, Teulings, In 't Veld, Wemmers (afwezig zijn de Ministers Mulderije en Stikker).

Tevens is aanwezig Staatssecretaris Blom.

Secretaris: Drs. J. Middelburg.

- - -

3. Uniezaken

a. De Ambonezen in Nederland

Minister *Staf* deelt ten aanzien van het geding voor het Militaire Ambtenarengerecht mede, dat daarbij de rechtspositie van de belanghebbenden ter sprake zal komen. Spreker acht het wenselijk, dat Mr. Veegens te dien aanzien zal kunnen zeggen, dat de Ambonezen het recht op afvloeiing naar hun plaats van herkomst behouden. Staatssecretaris *Blom* merkt op, dat de demobilisatie van de Ambonezen in Nederland is beëindigd. Een aanspraak op het terugvoeren naar Indonesië zal men dan niet kunnen ontleen aan de regeling, die voor KNIL-militairen bestond. De *Minister-President* is het hiermede eens, aangezien de Ambonezen in Nederland wilden afvloeien. Daarbij komt echter de tactische kwestie, dat Mr. Veegens bij de behandeling van deze zaak wel iets omtrent de mogelijkheid tot terugkeer naar Indonesië zal moeten kunnen zeggen.

De Minister geeft voorts in overweging in verband met de belangrijke invloed, die de geestelijke leidslieden bij de Ambonezen hebben, om Ds. De Kluis, die in Indonesië de Ambonezen goed heeft leren kennen, wederom hierbij te betrekken.

Staatssecretaris *Blom* heeft gezien, dat de Moluks Protestantse Kerk op 17 Augustus zich geheel achter de eenheidsstaat Indonesië heeft gesteld.

Minister *Peters* merkt op, dat een lid van de Tweede Kamercommissie bezwaar heeft gemaakt tegen het weigeren van de toegang aan Sahepati tot de kampen. Bij nader onderzoek is gebleken, dat deze geheel onder invloed van het Haagse Bureau Zuid-Molukken staat. Spreker heeft van de heer Reinalda vernomen, dat deze spoedig met voorstellen voor een nieuwe commissie zal komen; eventueel zal Ds. De Kluis daarbij betrokken kunnen worden.

Vervolgens schorst de Minister-President de vergadering tot des middags 2 uur.

Middagvergadering

Aanwezig: Dezelfden als 's morgens.

3. Uniezaken

b. Het bezoek van Supomo (Zie notulen MR d.d. 27/28 Augustus 1951, punt 3a.)

Minister *Peters* deelt mede, dat een bespreking heeft plaats gehad met de Commissie voor Uniezaken uit de Tweede Kamer, terwijl ook inlichtingen zijn verstrekt aan de Commissie uit de Eerste Kamer. In de Tweede Kamercommissie heeft de Minister-President een uiteenzetting gegeven over de rede van Sukarno en de hierover door Supomo verstrekte inlichtingen. In de Commissie is men hierop niet teruggekomen. Verschillende leden hebben argumenten genoemd voor uitstel van de besprekingen met Indonesië (o.a. de mogelijkheid van een andere regering of van verkiezingen, waarbij de Masjumi een versterking zou ondergaan ten koste van de PNI). Daartegenover drongen andere leden er op aan om - nu de stemming in Indonesië tegenover

Nederland aanzienlijk beter is dan een jaar geleden, maar toch vrij algemeen het gevoel bestaat, dat de Unie moet worden opgeheven - alleen de zakelijke bindingen te handhaven. In de Eerste Kamercommissie was de reactie geheel anders. Daar werd grote aandacht besteed aan de rede van Sukarno, terwijl een lid de kwestie van het zelfbeschikkingsrecht weer ter tafel wilde hebben gebracht. In de Tweede Kamercommissie stelden verschillende leden er prijs op hun fractie te raadplegen; in verband hiermede is afgesproken op Woensdagavond een nieuwe bespreking te houden. Het lijkt spreker wenselijk thans enkele standpunten vast te stellen. Een beslissing over eventuele opheffing van de Unie zou de Regering kunnen laten afhangen van wat hiervoor in de plaats komt. Voorts ware aan de materiële inhoud van de andere overeenkomsten strak vast te houden. Men zou de Unie kunnen vervangen door een overeenkomst van samenwerking, met handhaving van periodieke Ministersconferenties (b.v. eenmaal per jaar), een arbitrage-instituut, parlementair contact enz. In de overeenkomst van samenwerking zou kunnen worden vastgelegd, dat alle andere overeenkomsten worden gehandhaafd zolang zij niet in onderling overleg worden gewijzigd. Supomo heeft voorgesteld voor het einde van het jaar een speciale conferentie te houden, waarbij deze zaak wordt besproken. Hij heeft echter afgewezen eerst nog een Unieconferentie te houden. Tenslotte heeft Supomo nog de Nieuw-Guineakwestie ter sprake gebracht. In de Tweede Kamercommissie is men hierop niet ingegaan.

De *Minister-President* merkt op, dat in de Eerste Kamercommissie de gedachte werd geopperd om als tegenprestatie van Indonesië een verklaring te verlangen, dat zij geen verdere aanspraak op Nieuw-Guinea zullen handhaven. Hoewel de Indonesische leiders, behalve Sukarno, misschien niet zoveel belangstelling voor Nieuw-Guinea hebben, meent spreker dat geen enkele Indonesische Regering een dergelijke verklaring kan geven. Anderzijds is het hier te lande uitgesloten, dat en de Unie wordt opgeheven en de souvereiniteit over Nieuw-Guinea wordt overgedragen. Spreker sluit zich aan bij de gedachtengang van Minister Peters om eerst het geheel te bespreken om tenslotte te verklaren of Nederland bereid is aan een wijziging van de Unie mee te werken. Indonesië komt internationaal in een slechtere positie als het eenzijdig de Unieovereenkomst verbreekt. Het is van belang de regelingen overigens zakelijk te handhaven. Mr. Jonkman achtte het wenselijk duidelijk te doen uitkomen, dat ook Nederland eisen zal stellen als Indonesië de Unieovereenkomst wil wijzigen. Mr. Jonkman noemde in de eerste plaats de kwestie van de Nederlandse ambtenaren, aangezien de Indonesische Regering hen in het algemeen slechter heeft behandeld dan in 1949 werd verwacht. Als tweede punt noemde Mr. Jonkman een regeling in verband met het aflopen van de termijn voor optering voor het Indonesische burgerschap door Indo-Europeanen. Spreker acht het niet mogelijk om het zelfbeschikkingsrecht in zijn geheel opnieuw te bespreken. Wel zou de Ambonkwestie besproken kunnen worden, waarbij gevraagd zou kunnen worden of het niet mogelijk is Ambon een zekere autonomie te geven en extreme elementen van het leger van de RI niet in Ambon te plaatsen. De mogelijkheid van een verzoeningsactie inzake Ambon, die voor Indonesië en Nederland bevredigend zou zijn, zal men aan de orde kunnen stellen. Wat de datum betreft acht spreker het vrijwel uitgesloten, dat nog dit jaar een wijziging van de Unie tot stand zou kunnen komen, waarbij de zaak dus in beide Kamers zou zijn behandeld.

Staatssecretaris *Blom* meent, dat de Unie nauwelijks enige onderhandelingswaarde heeft. De enige positieve waarde is, dat de RI ertegen opziet eenzijdig tot beëindiging over te gaan. Het lijkt spreker verkeerd om aan Indonesië te vragen met voorstellen te komen, aangezien men dan met een minimum komt, dat wordt gepubliceerd, waarbij elke verbetering als een afgedwongen concessie zal worden opgevat. Voorts meent spreker, dat wij terzake met Indonesië verder besprekingen moeten voeren, zij het zonder overhaasting, zonder ons daarbij te laten leiden door het tijdstip van de verkiezingen of de grondwetsherziening hier te lande. Het lijkt spreker goed om van het begin af met Indonesië af te spreken, dat geen wijziging in de financiële regelingen zal worden aangebracht. Tegenover de gedachte van Mr. Jonkman om de toescheidingsregeling te wijzigen stelt spreker, dat men zou kunnen trachten de Indonesiërs er

toe te brengen in hun wetgeving te bepalen, dat zij, die in Indonesië zijn geboren, op eenvoudige wijze het Indonesische staatsburgerschap zullen kunnen verwerven.

Minister *Lieftinck* is met betrekking tot de Unie van oordeel, dat Nederland door op uitstel te spelen niet sterker maar zwakker zal komen te staan. Spreker is met Mr. Blom van oordeel, dat de Regering niet moet afwachten, dat men van Indonesische zijde met een minimum programma komt.

Minister *Van Maarseveen* is van mening, dat zolang de Unie bestaat beide deelgenoten de regelingen moeten nakomen. Staatssecretaris *Blom* deelt naar aanleiding hiervan mede, dat op een vraag aan Mr. Zain, of de Indonesische Regering bereid zal zijn nog een Unieministersconferentie te houden als blijkt, dat Nederland in beginsel er in toestemt de Unie te wijzigen, deze heeft geantwoord, dat dit moeilijk aanvaard zou kunnen worden.

De *Minister-President* vraagt zich af of men speciale regelingen ten gunste van Nederland (b.v. dat Nederlandse schepen in alle Indonesische havens mogen komen) zal kunnen handhaven als de Unieband niet door een band met een andere naam wordt vervangen. Minister *Joekes* merkt op, dat men de Unie b.v. in een verbond zou kunnen veranderen. Wat Nieuw-Guinea betreft is spreker van oordeel, dat men zou kunnen zoeken naar een vorm, die de Indonesiërs enige voldoening geeft.

Minister *Van den Brink* is van oordeel, dat de Unie zakelijk voor Nederland geen waarde meer heeft. Spreker heeft gezien, dat in de bespreking met Supomo ook handelspolitieke vragen aan de orde zijn gekomen. Hij acht het wenselijk, dat niet op deze technische zaken wordt ingegaan; anders zal men ook een vertegenwoordiger van de BEB er bij moeten betrekken.

De *Minister-President* concludeert, dat de Raad van oordeel is, dat de Unie niet te handhaven is, als Indonesië dit niet wil, en dat het Nederlandse belang dan eist hierover te spreken. Nader zal nog moeten worden vastgesteld hoe men het Nederlandse standpunt zal formuleren, doch spreker stelt voor de nieuwe bespreking met de Kamercommissie hier voor af te wachten en aan de betrokken Ministers en Staatssecretarissen over te laten in de Kamercommissie zich duidelijker uit te spreken over het voorlopige standpunt der Regering. Hieromtrent ware mede te delen, dat men bereid is met Indonesië te spreken, doch dat Nederland zich eerst zal kunnen binden als men weet wat er tegenover de opheffing van de Unie staat. Ten aanzien van de kwestie Nieuw-Guinea zal niets kunnen gebeuren. In het Kabinet denkt men hier verschillend over, terwijl ook is overeengekomen, dat hierover met beide Kamers zou moeten worden gesproken. In het Parlement zal bovendien geen meerderheid voor overdracht van de soevereiniteit kunnen worden gevonden, te minder nu de Unie op de helling is gekomen. De *Raad* verklaart zich met deze conclusie accoord.

- - -